

Finns det något som är typiskt svenskt?

Berättelse

I Sverige hör du ofta orden “typiskt svenskt”. Människor säger det om mat, om vädret eller om hur man gör saker. Men vad betyder det egentligen? Och vem bestämmer vad som är typiskt svenskt?

“Typiskt svenskt” är ett vanligt uttryck i vardagen. Det är inte ett ord som forskare använder. Forskare som studerar kultur och vardagsliv kallas etnologer. Många etnologer menar att det är svårt att säga att ett helt folk är på ett visst sätt. Människor är olika. Alla i ett land är inte likadana.

En forskare hette Åke Daun. Han skrev en bok om det som ibland kallas svensk mentalitet. Men han sa också en viktig sak. Det handlar om att jämföra, inte om att alla är likadana. Andra forskare har sagt samma sak: det som känns typiskt svenskt kan ändras med tiden.

En annan sak är viktig. Vad som känns typiskt svenskt beror på vem man jämför med. Något kan kännas svenskt i en jämförelse. I en annan jämförelse är det helt vanligt.

Många säger att lagom och jantelagen är typiskt svenskt. Men det stämmer inte riktigt. Ordet lagom finns också i norskan. Och jantelagen kommer från en bok av en författare från Danmark och Norge. Den gäller hela Norden, inte bara Sverige.

Sverige är ett land med många olika människor. Enligt SCB var ungefär 21 procent av människorna i Sverige födda i ett annat land i slutet av 2024. Det finns alltså inte bara ett sätt att vara svensk. Om man vill veta hur det är i Sverige är det bättre att titta på fakta och siffror från SCB än att säga “alla svenskar är...”.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
typisk	som är vanlig för en grupp eller ett land
uttryck	ord eller fras som man säger ofta
etnolog	forskare som studerar kultur och vardagsliv
folk	alla människor i ett land
likadan	precis lika; samma som någon annan
mentalitet	hur en grupp tänker och känner
jämföra	titta på två saker och se vad som är lika och olika
vardag	en vanlig dag; det vanliga livet
Norden	Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island
SCB	Statistiska centralbyrån, som räknar fakta om Sverige

Läsförståelsefrågor

1. Vad menar texten om uttrycket “typiskt svenskt”?
 1. Det är ett ord som forskare alltid använder.
 2. Det är ett vanligt ord i vardagen, men inte ett vetenskapligt ord.
 3. Det betyder att alla svenskar är likadana.
2. Vad menar många etnologer?
 1. Att alla människor i ett land är likadana.
 2. Att det är svårt att säga att ett helt folk är på ett visst sätt.
 3. Att man inte får studera kultur.
3. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Ordet lagom finns bara i Sverige.
 2. Jantelagen gäller hela Norden, inte bara Sverige.
 3. Alla svenskar tycker om samma mat.
4. Varför kan något kännas typiskt svenskt i en jämförelse men inte i en annan? Svara med egna ord.
5. Var kan man titta om man vill veta fakta och siffror om Sverige?

Facit

1. Det är ett vanligt ord i vardagen, men inte ett vetenskapligt ord.
1. Att det är svårt att säga att ett helt folk är på ett visst sätt.
1. nej (ordet finns också i norskan) b) ja c) det står inte i texten
- Exempel på svar: För att svaret beror på vem man jämför med. Mot ett land kan en sak kännas svensk, mot ett annat land är samma sak helt vanlig.
- Exempel på svar: Hos SCB, Statistiska centralbyrån, som har fakta och siffror om Sverige.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Känsligt ämne. Texten övar ett källkritiskt och försiktigt språk: “många menar”, “det stämmer inte riktigt”. Tema: värderingar och hur man pratar om ett land utan att generalisera. Fråga 4 kräver en första slutsats. Låt eleverna jämföra med hur man pratar om “typiskt” i deras egna länder — vad sägs, och stämmer det för alla?

Diskussionsfrågor

- Vad säger man är “typiskt” för det land du kommer ifrån? Stämmer det för alla?
- Har du hört något om vad som är “typiskt svenskt”? Vad sa man då?
- Varför kan det bli fel att säga “alla i ett land är likadana”?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om en sak som många kallar typisk för ditt land. Tycker du att det stämmer för alla? Varför eller varför inte?

Källor och faktagranskning

- Nationalencyklopedin (NE), uppslagsord: nationalkaraktär – <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/nationalkarakt%C3%A4r>
- Åke Daun, 'Svensk mentalitet' (Norstedts; första utgåvan 1989) – <https://www.norstedts.se/bok/9789151834207/svensk-mentalitet> ; om författaren https://sv.wikipedia.org/wiki/%C3%85ke_Daun
- Billy Ehn, Jonas Frykman & Orvar Löfgren, 'Försvenskningen av Sverige. Det nationellas förvandlingar' (Natur & Kultur, 1993) – LIBRIS <https://libris.kb.se/bib/8348262>
- SCB, 'Utrikes födda i Sverige' (befolkningsstatistik per 31 december 2024) – <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/utrikes-fodda-i-sverige/>

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. KÄNSLIGT ÄMNE — texterna håller sig till fakta, forskning och statistik och säger aldrig “svenskar är ...”, utan “forskare menar”, “många” och “det är omtvistat”. Nyckelfakta: “Typiskt svenskt” är ett vardagligt uttryck, inte ett vetenskapligt begrepp. Forskare inom etnologi (läran om vardagsliv och kultur) menar att generella nationella egenskaper ofta är förenklingar. Tanken om en gemensam “nationalkaraktär” växte fram i Europa under 1800-talet, kopplad till nationalism och romantik (NE). Etnologen Åke Daun (1936–2017), professor vid Stockholms universitet och Nordiska museet, skrev “Svensk mentalitet” (1989) och betonade att det handlar om jämförelser och tendenser, inte om att alla är likadana. Billy Ehn, Jonas Frykman och Orvar Löfgren visar i “Försvenskningen av Sverige” (1993) att det “nationella” byter form mellan olika tidsperioder. Vad som upplevs som typiskt svenskt beror på vem man jämför med. Enligt SCB var omkring 21 procent av befolkningen född utomlands i slutet av 2024 — Sverige är alltså ett mångfaldigt land. OSÄKERHETER/MYTER (markeras försiktigt i texterna): Begreppet “svensk mentalitet” är omtvistat; Dauns slutsatser har både använts och kritiserats — därför “forskare menar” och “det är omtvistat”, aldrig “svenskar är”. Lagom som unikt svenskt ord är en myt; samma ord finns i norskan. Jantelagen är ingen riktig lag utan tio fiktiva regler ur en roman av den dansk-norske författaren Aksel Sandemose (1933) och gäller hela Norden, inte bara Sverige. SCB-andelen utrikes födda (ca 21 % för 2024) anges som ungefärlig och med årtal eftersom siffran ändras varje år; dubbelkolla mot senaste SCB-tabell före publicering. Texterna listar inte “svenska egenskaper” som fakta utan bara som påståenden som forskare problematiserar.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.